

УДК 811.161.2:39

**ГРЕЦИЗМИ І ЛАТИНІЗМИ НА ПОЗНАЧЕННЯ РОСЛИН
У ТЕКСТАХ УКРАЇНСЬКОГО ФОЛЬКЛОРУ
(НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКИХ БАЛАД
ПРО РОДИННІ СТОСУНКИ)**

Василь ВАКУЛЕНКО

*Луганський державний інститут культури і мистецтв,
кафедра соціально-гуманітарних дисциплін,
Красна площа 7, Луганськ, Україна, 91055,
e-mail: vaqueen@yandex.ru*

На матеріалі текстів українських народних балад у статті розглянуто асоціативний план лексем грецького і латинського походження на позначення рослин. З'ясовано їхню роль у творенні текстових універсалій цього жанру усної народної творчості. Установлено частотність і відповідно значущість таких грецьких і латинських запозичень у концептуальній картині світу українців.

Ключові слова: парадигматичний і синтагматичний рівень, об'єкт, суб'єкт, локус, зовнішній атрибут, концепт-дискурс, текстова формула, символ-синонім, символ-антонім.

Як зазначають мовознавці, мова є нагромаджувачем досвіду людської цивілізації. І якнайповніше цей досвід утілено у словниковому складі, що відбиває зв'язки одного народу з іншими в різні періоди історії, адже одним зі шляхів розвитку лексики є запозичання слів з мов інших народів. Відомо, що для східноєвропейських мов безпосереднім постачальником грецизмів виступала Візантія, тоді як в інші мови грецькі елементи потрапляли головно через латину [1, с. 62]. Загальновідомо, що зв'язки з Візантією встановлено не з часів прийняття християнства, а з VIII–IX ст. Цілком імовірно, що саме в цей період починають увіходити книжні слова грецького походження в давню українську мову, хоча дописемні запозичення могли потрапляти туди раніше – у I ст. н.е. Зокрема Дж.-П. Аррінгтон виділяє три періоди в міждержавних взаєминах Київської Русі і Візантії. Найбільш ранній період – до 988 року, саме в цей період візантійська еліта готує політичне й ідеологічне підґрунтя для того, щоб зробити Київську Русь своїм союзником, залучивши її до православного християнства [12, с. 519]. Посилувала цей процес Болгарія, яка вже в IX столітті н.е. ввійшла до візантійського культурного впливу і стала чільним переробником культурних надбань візантійської цивілізації, розповсюджуючи їх у слов'янському світі [3, с. 523]. Посилення культурних, політичних й економічних зв'язків між трьома державами зумовлювала й зовнішньополітична ситуація – загрози вторгнення печенігів, угрів, а також занепад Хозарського Каганату [6, с. 531]. Разом з тим рання українська держава

відчувалася від Заходу, відроджуючи і культивуючи естетичні традиції саме Візантії. Вони виявлялися в релігійному образотворчому мистецтві, літописанні. Вплив західноєвропейської культури тривав до XII ст. і якнайповніше помітний в архітектурній пластиці. В інших сферах культури він занадто слабкий чи відсутній зовсім [14, с. 538].

Щодо латинської мови, то науковці зазначають: початок безпосередніх контактів слов'янських племен з Римською імперією можна датувати серединою I ст. н.е. Відомо, що саме в цей час племена пшеворської культури, які традиційно ідентифікують як слов'янські, налагоджують торговельно-політичні взаємини з периферійними народами Римської імперії. Цьому сприяло вигідне географічне розташування – від Вісли до Дунаю, а потім до Риму пролягав “бурштиновий шлях” – важлива торговельна артерія Європи [9, с. 34, 38]. Більше відомостей маємо щодо взаємин Київської Русі з Римом. Визнано, що вона активно розвивала зв'язки з ним і католицькою Європою, постійно обмінюючись послами, реліквіями з X століття н.е. Князі Київської Русі використовували вплив Папи, борючись за владу, Ватикан убачав у них союзників для зміцнення своїх позицій у Східній Європі, намагаючись використовувати їх проти розповсюдження германської Імперії Генріха V. А після того, як Київ зійшов із політичної арени на довгий час, у середині XIII століття політичний центр Київської Русі в Галичі продовжує підтримувати зв'язки із Заходом і Римом [13, с. 529]. Також відомо, що найдавніші латинські запозичення проникали в слов'янські мови переважно через германське посередництво, зокрема через готську і давньовірхньонімецьку мови. Постачальником латинізмів була середньогрецька мова. За доби Відродження східнослов'янські мови, зокрема староукраїнська, активно запозичають латинські слова як юридичні терміни, адже в середні віки, в епоху Відродження і в пізніші часи латинська мова була головним засобом міжнародного культурного і наукового спілкування, мовою науковців, лікарів, письменників і дипломатів. Польській мові тоді належало чільне місце в збагаченні лексикону української латинізмами [7, с. 6].

Завдання нашого дослідження – простежити асоціативний план грецьких і латинських запозичень у текстах українських народних балад, з'ясувати, яку роль вони виконують у творенні текстових універсалій у цьому жанрі усної народної творчості. Предмет дослідження – лексеми грецького і латинського походження на позначення рослин і страв, що побутують у цьому жанрі: *рожжа*, *фасоля*, *капуста*, *конопельки*, *кедр*, *рута*, *черешня*, *васильки*.

Лексема *рожжа* – запозичення з польської мови, через німецьке посередництво походить походить від латинського *rosa* [4, т. 5, с. 102–103]. Таку саме етимологію подано і в інших етимологічних словниках [11, т. 3, с. 493–494], [10, т. 2, с. 930], [5, т. 2, с. 949].

У текстах українських народних балад *рожжа* є одним з найбільш уживаних слів – зафіксовано дев'ятнадцять контекстів. Її символами-синонімами в баладах про отруєння старого чоловіка-нелюба можуть бути: *хрещатий барвінок*, *червона калина*. Символів-антонімів немає. Наявні епітети: *повная*, *червона*. На синтагматичному рівні слово *рожжа* є суб'єктом у складі метафори, виступаючи символом померлого старого чоловіка, до якого звертається дружина з проханням

захистити її від молодого: “*устань, старий, устань, хрещатий барвінку, а ти оступися, ти ж мій недовірку, устань, старий, устань ти, повная рожє, а ти оступися, претяжкий вороже*” [2, с. 87], “*устань, старий, устань, червона калино, ... устань, старий, устань, червона рожє!*” [2, с. 89]. *Повная рожє, червона рожє* є символами старого чоловіка. *Рожу* включено до формули величання небіжчика, з чого висновуємо, що цей мотив сягає часів віри в силу померлих. Величальну формулу протиставлено зниженому тонові, у якому йдеться про живого молодого чоловіка – *мій недовірку, претяжкий вороже*. Слово *рожа* в цій сюжетно-тематичній підгрупі не має локусу. Призначення його – бути включеним до величального звертання до покійника.

Функції *рожі* збігаються в різних тематичних групах балад. Так, у текстах балад про труну, яка вимагає небіжчика, з *рожі квітка* – це іграшка для осиротілої дитини: “– *Ой вставай, миленька, встань, чорнобривенька, бо ся розплакала дитина маленька. – Як ся розплакала, вирви з рожі квітку*” [2, с. 63]. Уважаємо, що в тексті цієї балади забуто первинне призначення архаїчного ритуалу жертвоприношення, переосмислено його і привнесено нові елементи, викликані до життя новими соціально-економічними чинниками. Схожа функція *рожі* і в баладах про чоловіка, який убиває дружину за намовою коханки: “*Ой встань, мила, ой встань миленька, бо вже плаче дитина маленька. Йди до саду, вирви з рожі квітку та й забавиши маленьку сирітку*” [2, с. 202]. Наявність однакових функцій запозиченого слова в різних тематичних групах балад можна пояснити взаємовпливом між сюжетами: на більш архаїчний сюжет, який є трансформованим ритуалом жертвоприношення, вплинув сюжет відносно пізньої за походженням балади. Слово *рожа* в цих контекстах має доволі бідну парадигматику, асоціюється з концептом-дискурсом СМЕРТЬ. Символів-синонімів і символів-антонімів немає, як немає й епітета. *Рожє*, як і в інших контекстах, ужита в граматичній формі однини. На синтагматичному рівні слово є об’єктом без локусу.

Так само з концептом-дискурсом СМЕРТЬ лексема *рожа* асоціюється і в баладах про те, як смерть на прохання чоловіка забирає нелюбу жінку й дитину. Там вона символізує вдавене піклування і має мінімальний асоціативний план. Синонімів і антонімів не має, як не має й епітета. Ужито в граматичній формі однини, яка виражає поняття збірності. На синтагматичному рівні є об’єктом з виразною інструментарною функцією: “*Возьму твою милую ще й дитину малую. Поховаю у саду ще й рожєй обсажу*” [2, с. 118]. Локусом *рожі* виступає сад, функційне ж призначення її – бути зовнішнім атрибутом поховання.

У баладах про дівчину, яка шле родові звістку про гірке шлюбне життя, *рожа* має багатий асоціативний план. Символами-синонімами до цього слова є: *квітка з зеленого цвітку* [2, с. 329], *квіточка з виноградошка* [2, с. 332], *сива павка* [2, с. 334]. Антонімів немає. Зовнішні атрибути лексеми *рожа вода, Дунай, дівчина* втілюють давній архетипний зв’язок “вода – жіноче начало”. Епітетів в цих баладах лексему *рожа* позбавлено, очевидно, через атрибутивний характер цього слова. На синтагматичному рівні словосполучення з *рожі квітка* виступає переважно суб’єктом: з *рожі квітка* *пливла, стала топиться, потопати, на шумі стала, на воді зов’яла, зупинилася, зів’яла, на криниці стала, стала посихати* [2, с. 321–324].

Може бути й об'єктом: *вирву з рожі квітку*. Локусом *рожі* виступає *вода* чи то її гіпоніми – *криниця, шум*. Також може її локусом бути *берег*, який, проте, теж асоціативно пов'язаний з *водою*.

Доволі часто уживають слово *рожа* в типових формулах порівняння. Як їхній складник воно виступає в баладах різних сюжетно-тематичних підгруп. Так, у баладах про нелюбу жінку порівняння як *рожевий цвіт, як рожка цвіте* слугують характеристиками чужих молодичь, протиставляючись на символічному рівні й емоційно жінці-нетіпанці: “*чужії молодичі, як рожевий цвіт, в мене жінка нетіпанка зав'язала світ. Що чужії молодичі, як рожка цвіте, в мене жінка нетіпанка і хисту нема*” [2, с. 117]. У складі порівнянь слово *рожа* не має епітета, проте саме може бути атрибутом. Символів-синонімів і символів-антонімів теж не має. Виразна асоціація *рожі* з *дівчиною* чи *молодицею*. У складі таких конструкцій це слово не має локусу.

Щодо слова *квасоля* (*фасоля*) і ЕСУМ, і словник М. Фасмера зазначають, що воно є грецизмом “*φάσηλος*”, який має середземноморське походження [11, т. 4, с. 187; 4, т. 2, с. 416]. Попри свою частотність, лексема *квасоля* (*фасоля, квасолина*) є постійним складником зачинної формули сюжетно-тематичної підгрупи балад про чоловіка, який перелюбствує з кумою чи сусідкою. Поза вказаною підгрупою це слово не вживають у цьому жанрі усної народної творчості. Відповідно можна говорити про більш обмежену парадигматику і звідси сталий асоціативний план.

Слово *квасоля* (*фасоля, фасолька, квасоленька, квасолина*) не має синоніма і антоніма на символічному рівні. Натомість вона виступає зовнішнім атрибутом оповідача в баладному тексті, себто жінки. Цим лексему *квасоля* протиставлено чоловічому складникові зачинної формули – *корчмі, кумі*: “*послав мене мій миленький фасольки садити, а сам пішов із кумою до корчмоньки пити*” [2, с. 177]. Це слово не має епітета, його вживають у граматичній формі однини. Іноді *квасолю* можуть уживати як збірний іменник: “*а я поїду, молодая, розсію квасолю. Розсіявши квасолину, да й поїду додому*” [2, с. 180]. На синтагматичному рівні лексема виступає суб'єктом: *най фасоля родить, сходить*, і як об'єкт: *садити фасольки, квасолю, фасольку, фасолі посаджу, розсію, посадила фасоленьку, посадила фасолі* [2, с. 177–181]. Слово *квасоля* в жанрі балад має локус – *город*.

Слово *капуста* М. Фасмер розглядає як наслідок контамінації середньолатинського *composita*, італійського *composta* “суміш, склад, компост”, первинного “складена (зелень)” і середньовісньонімецького *kumpost* “варення” і “кисла квашена капуста”. Давньовісньонімецьке і середньовісньонімецьке слова зводяться до латинського *carpitium* “качан капусти” [11, т. 2, с. 188]. Таку саме етимологію подає і ЕСУМ [4, т. 2, с. 378–379]. Слово *капуста* є маловживаним у цьому фольклорному жанрі – ужито його двічі і то в межах однієї балади. На парадигматичному рівні ця лексема не має синонімів, антонімів. Також *капуста* позбавлена епітета, натомість маємо означення, виражене займенником: *тота*. Це слово є зовнішнім атрибутом *Марисуні* і включено до перебігу сюжету балад про отруєння свекрухою невістки за час відсутності чоловіка. Вона може мати зменшено-пестливу форму – *капустиця*. На синтагматичному рівні виступає і

суб'єктом: “капуста ся звилла” [2, с. 252], і об'єктом: “тоту капустицю Мариса садила” [2, с. 252]. Локусом *капусти/капустиці є город* [2, с. 252].

Одним з найбільш частотних у текстах українських народних балад є *кедр*. Цю лексему через церковнослов'янську мову запозичила давньоукраїнська з грецької. Грецьке *κέδρος* “кедр (ліванський)”, давніше “яловець”, переконливого етимологічного пояснення не має [4, т. 2, с. 420; 11, т. 2, с. 221]. Представлено цю лексему в різних сюжетно-тематичних підгрупах балад. Якнайповніше її асоціативний план виявляється в складі текстових формул балад про овдовілого чоловіка, який просить свою небіжку-дружину встати або взяти його чи дітей до себе. Слово *кедр* має такі форми в них: *кедрина*, *кедринонька*, а також виступає постійним епітетом: *кедровая*. Аналіз текстів балад цієї сюжетно-тематичної підгрупи дозволяє виявити такі символи-синоніми до слова *кедр* (*кедрина*, *кедринонька*, *кедровая*): *клен-дерево*, *тисовая*, *бучинонька* [2, с. 68, с. 69, с. 71]. Опозицями на символічному рівні є: *дубовий*, *яловий*, *сосновий* [2, с. 66, с. 68, с. 72]. Символічною парою *кедра* (*кедрини*, *кедриноньки*, *кедрової*) можуть бути: *ляна сорочка*. Відзначимо, що слово *кедр* у фольклорних текстах має сему збірності, тому тут переважають форми з суфіксами *-ин-*: *кедрина*, *кедринонька*. Найбільш часто вживають похідники від слова *кедр*, які входять до складу постійного епітета: *кедровая труна* (*трунва*), *кедровес трумко*. У такому словосполученні слово *кедровая/кедровес* має символічне значення хороший або з хорошого дерева. Як свідчить символіка балад, хорошими деревами для труни разом з *кедром* уважали *клен*, *тис*, *бук*, протиставляючи їх *дубові*, *ялині* і *сосні*. *Кедрова труна* – ознака пошани, останнє бажання дружини, яка помирає. *Кедрова труна* є потенційним локусом іще живої жінки: “зроби ж мені, милий, а кедровую труну” [2, с. 66]. На синтагматичному рівні *кедрина* може функціювати тільки як об'єкт: “ніде, мила, кедрини набрати” [2, с. 66]. У баладах цієї сюжетно-тематичної підгрупи слово *кедр* (*кедрина*) має менш уживаний локус *могила* і більш частотний *вишневий садочок*: “висип, милий, високу могилу” [2, с. 66], “сховай мене в вишневім садочку” [2, с. 66], “поховай мі, милий, йа у вишневім садочку” [2, с. 67], “положи мене в вишневім садочку” [2, с. 70].

У баладах про вивіряння подружньої вірності вдовою смертю слово *кедровий* уживають як постійний епітет до *труна*: “Зроби мені, милий, з кедрини труночку! – ...Будеш, мила, в яловій лежати” [2, с. 43]. Символічними парами, себто складниками формули, до якої входить ця лексема, виступає *шовкова сорочка*. Асоціативний план цієї лексеми зумовлений впливом балад про справжню смерть дружини. Наслідком цього є їхня майже повна тотожність. Відзначимо відсутність антонімів і синонімів, зумовлену одиничністю вживання епітета *кедровий* у цій сюжетно тематичній підгрупі і непередставленість локусу на кшталт *могили* чи *вишневого садочка* через несправжню смерть. На синтагматичному рівні *кедрина* так само може виступати тільки об'єктом: “відки, мила, відки кедрини набрати” [2, с. 43].

Конопельки є низькочастотним словом, проте включеним до зачинних формул балад різних сюжетно-тематичних підгруп. Цю лексему подибуємо в баладі про нещасливе шлюбне життя. Лірична героїня шле звістку матері у вигляді пташки чи

то квітки. У тексті цієї балади слово має зменшено-пестливу граматичну форму множини – *конопельки*. Асоціативно вони не мають синонімів чи антонімів на символічному рівні. *Конопельки* виступають словом-іменем чільного образу в побудові психологічного паралелізму. Свідомість ліричної героїні відштовхується від цього образу задля того, щоб передати стан своєї душі: “*посію я конопельки покрай теї доріженьки, Чи всі людям така доля, чи но мені, молоденькій?*” [2, с. 316]. Отже, *конопельки* є зовнішнім атрибутом ліричного героя. На синтагматичному рівні воно є об’єктом. Локусом *конопельок* є *доріженька*.

Іншу парадигматику має це слово в баладі з казковим мотивом про мачуху-чарівницю і трьох сиріт. У ній цю лексему подибуємо як в однині, так і в множині у зменшено-пестливій формі: *конопелька, конопельки*. Символічною парою *конопельки* є *ленок*. Ополитів і синонімів так само, як і епітета, у вказаній жанрово-тематичній підгрупі балад це слово не має. На синтагматичному рівні *конопелька* є суб’єктом: “*леник ся не вродил, лем конопелька*” [2, с. 408]. Локусом її виступає *загуменок*. У граматичній формі множини з виразним відтінком збірності *конопельки* виконують функцію локусу: це місце, де випадає *золота ряска* (діалектний варіант лексеми *роса*), яку обдзьобують птахи: “*на тих конопельках золота ряска, обдзьобують мі і дрібні пташкове*” [2, с. 408]. У тексті цієї балади виразно простежується міфологічний мотив живодайної сили води і язичницьке сприйняття птахів як заступників. Це споріднює текст балади з текстами календарно-обрядової поезії і замовлянь.

Слово *рута* подибуємо тільки в однині. На символічному рівні синонімами його є *шевлія* (*шельвісчок*), *лелій*. Символу-антоніма немає, як немає й епітета. На синтагматичному рівні *рута* є об’єктом. Хоча до неї можуть звертатися, що є залишком ще первісного анімізму: “*Пані пана загубила і в садочку сховала. Над ним руту сіяла: – Рости, руте, високо, лежи, пане, глибоко!*” [2, с. 105]. Як бачимо, *рута* виступає зовнішнім атрибутом могили чоловіка-нелюба, перетинаючись із семантичним полем концепту-дискурсу СМЕРТЬ. Також у цій баладі її включено до формули, яка споріднює баладу із замовляннями.

Одноразово подибуємо лексему *рута* і в баладі з сюжетно-тематичної підгрупи про вивіряння подружньої вірності. Там це слово входить до зачинної формули, що ґрунтується на психологічному паралелізмі: “*там під черешнею, ой там рута сходить ой там миленький свою милу водить*” [2, с. 43]. У цій баладі *рута* має граматичну форму однини. На символічному рівні не має ні синонімів, ні антонімів. Так само слово *рута* позбавлене епітета. На синтагматичному рівні *рута* є суб’єктом. Локусом її виступає *черешня*.

Маловживаним у жанрі балад є слово *васильки*. Воно є складником формули психологічного паралелізму: “*ой на горі василечки сходять, під горою барвіночок слався. А вдовин син розпив, розгулявся...*” [2, с. 271]. Символічною парою цього слова є *барвіночок*. На символічному рівні немає ні синонімів, ні ополитів. Слово виконує роль суб’єкта на синтагматичному рівні. Локусом *василечків* виступає *гора*. Функційно слово включено до перебігу подій балад про те, як син з намови матері вбиває дружину-нелюбку.

Слово *черешня* розглядають як запозичення з народнолатинської мови *ceresia*, що пов'язане з латинським *cerasus*, яке походить від грецького *κέρασος*. Це слово позначало саме культурне дерево вишні, яке вирощували римляни [11, т. 4, с. 150]. У баладах лексема *черешня* є рідковживаною – лише один контекст: “*Там під черешнею, ой там рута сходить, ой там миленький свою милу водить*” [2, с. 43]. На парадигматичному рівні *черешня* не має синонімів і антонімів, а також позбавлена зовнішнього і внутрішнього атрибута. Функційно в жанрі балади вона здатна виступати локусом для *рути*, утворюючи з нею зачинну формулу.

Проведене дослідження вповноважує висновувати, що майже всі розглянуті слова складають фольклорні текстові універсалиї. Найбільш уживаним і багатим асоціативно є слово *рожа*. Існують лексеми, закріплені у формулах балад тільки певної сюжетно-тематичної підгрупи з набором сталих асоціацій. Це слова *квасоля* і *капуста*. Лексема *кедр* дала продуктивний у жанрі балад стійкий епітет *кедровий* до слова *труна*, викликаючи тим самим стійку асоціацію з концептом-дискурсом СМЕРТЬ. До баладних формул, які споріднюють їх з іншими жанрами усної народної творчості і свідчать про спільне джерело походження, відбиваючи залишки первісних вірувань, увіходять запозичення *конопельки* і *рута*. Маловживаними, проте значущими й асоціативно розмаїтими, виступають такі слова: *васильки* і *черешня*. Два запозичення – *черешня* і *рута* – є складниками зачинної баладної формули. Відзначимо також, що з концептом-дискурсом СМЕРТЬ асоціативно пов'язані слова *рожа* і *рута*. Це підтверджує тезу про драматичну природу українських балад.

Первинну семантику слова *капуста* переосмислено.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Акуленко В. В. Вопросы интернационализации словарного состава языка / В. В. Акуленко. – Харьков : Изд-во Харьковского ун-та, 1972. – 213 с.
2. Балади: Родинно-побутові стосунки / за ред. О.І. Дея. – К. : Наукова думка, 1988. – 521 с.
3. Божилон И. Болгария и Киевская Русь / И. Божилон // Резюме докладов и письменных сообщений. IX Международный съезд славистов. Киев, сентябрь 1983. – М. : Наука, 1983. – С. 523.
4. Етимологічний словник української мови: у 7 т. / За ред. О.С. Мельничука. – К. : Наукова думка, 1985–2006. – Т. 1–5.
5. Етимологічний словник української мови : у 2 т. / Українська вільна академія наук ; авт.-укладач Рудницький Я.Б. – Вінніпег, 1962–1972. – Т. 1–2.
6. Литаврин Г. Г. Kievan Rus, Bulgaria and the Byzantine Empire in the 9th century / Г.Г. Литаврин // Резюме докладов и письменных сообщений. IX Международный съезд славистов. Киев, сентябрь 1983. – М. : Наука, 1983. – С. 531–532.

7. *Русанівський В. М.* Староукраїнська і слов'яноноруська мови на тлі розвитку інших слов'янських літературних мов / В.М. Русанівський // Мовознавство. – 1997. – № 1. – С. 3–11.
8. Словник української мови: в 11 т. / ред. Білодід І.К. – К. : Наук. думка, 1970 – 1980.
9. *Царук О. В.* Українська мова серед інших слов'янських: етнологічні та граматичні параметри / Олександр Васильович Царук. – Дніпропетровськ : Наука і освіта, 1998. – 323 с.
10. Этимологический словарь русского языка: в 2-х т. / [авт.-сост. Преображенский А.Г.]. – М. : Гос. изд-во иностр. и нац. словарей, 1959. – Т. 2. –1284 с.
11. Этимологический словарь русского языка: в 4 т / [автор-сост. Фасмер М.]. – М. : Прогресс, 1986–1987.
12. *Arrington J.-P.* Дипломатические отношения между Византией и Киевской Русью / J.-P. Arrington // Резюме докладов и письменных сообщений. IX Международный съезд славистов. Киев, сентябрь 1983. – М. : Наука, 1983. – С. 519.
13. *Josypyszyn G. S.* Зв'язки між Київською Руссю і Римом у IV–XI століттях / G.S. Josypyszyn // Резюме докладов и письменных сообщений. IX Международный съезд славистов. Киев, сентябрь 1983. – М. : Наука, 1983. – С. 529.
14. *Wörn D.* Политические и культурные связи Древней Руси с западом в конце XII-го и в начале XIII-го века и их значение для развития культуры домонгольской Руси / D. Wörn // Резюме докладов и письменных сообщений. IX Международный съезд славистов. Киев, сентябрь 1983. – М. : Наука, 1983. – С. 538–539.

Стаття надійшла до редколегії 27.10.2011

Прийнята до друку 30.11.2011

**GREEK AND LATIN LOAN WORDS, NAMING PLANTS IN
UKRAINIAN FOLKTEXTS (UP ON THE UKRAINIAN BALLADS
OF FAMILY RELATIONSHIPS MATERIAL)**

Vasyl VAKULENKO

*Lugansk state institute of culture and arts,
Social and humanitarian sciences chair,
Krasna ploshcha, 7, Luhansk, Ukraine, 91055,
e-mail: vaqueen@yandex.ru*

The author studies the associative structure of Greek and Latin borrowings, which name plants, within the texts of Ukrainian folk ballads. The role of the words in this folklore genre textual formulas is discovered. The frequency and thus the importance of these borrowings in the Ukrainian world image are found out.

Key word: paradigmatic and syntagmatic levels, object, subject, locus, external attribute, concept-discours, textual formula, symbolic synonym, symbolic antonim.

**ГРЕЦИЗМЫ И ЛАТИНИЗМЫ, ОБОЗНАЧАЮЩИЕ РАСТЕНИЯ В
УКРАИНСКИХ ФОЛЬКЛОРНЫХ ТЕКСТАХ (НА МАТЕРИАЛЕ
УКРАИНСКИХ БАЛЛАД О СЕМЕЙНЫХ
ВЗАИМООТНОШЕНИЯХ)**

Василий ВАКУЛЕНКО

*Луганский государственный институт культуры и искусств,
Кафедра социально-гуманитарных дисциплин,
Красная площадь, 7, Луганск, Украина, 91055,
e-mail: vaqueen@yandex.ru*

Автор на материале текстов украинских народных баллад рассматривает ассоциативный план лексем греческого и латинского происхождения, обозначающих растения. В статье раскрыта их роль в создании текстовых универсалий этого жанра усного народного творчества; установлена частотность и соответственно значимость этих греческих и латинских заимствований в концептуальной картине мира украинцев.

Ключевые слова: парадигматический и синтагматический уровень, объект, субъект, локус, внешний атрибут, концепт-дискурс, текстовая формула, символ-синоним, символ-антоним.